

منازل و بیوت علما از مراکز مهم انقلاب در طول دوران مبارزه مردمی علیه پهلوی دوم محسوب می‌شد و مشهد نیز از این امر مستثنا نبوده است؛ آن‌چنان‌که مردم از بیوت و دفاتر مراجع و مردم در ابتدای حرکت به‌عنوان مرکز تظلم‌خواهی و در ادامه آن به‌عنوان مرکز هماهنگی و حتی هدایت مبارزات استفاده می‌کردند. این بیوت بیشتر وابسته به علمای درجه‌اول مشهد قلمداد می‌شدند و در جریان انقلاب اسلامی در مشهد محل مراجعه اقشار مختلف مردم بودند. گزارش پیش‌رو بخشی از روایت موقعیت‌های مهمی است که در ایام انقلاب مورد توجه بودند و اتفاقی‌های انقلابی در آن مکان‌ها رخ داده بود.

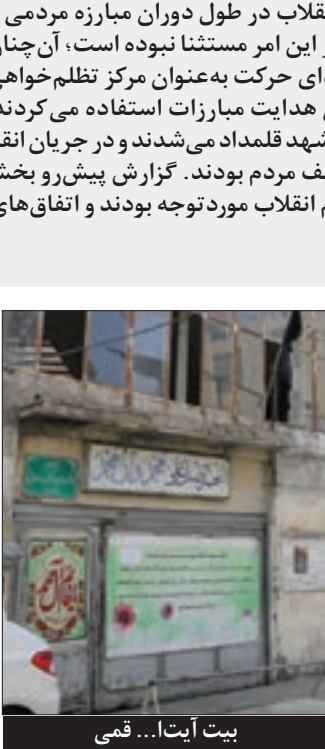
بیوت آیت‌ا... شیرازی

اگر از هرکدام از فعالان سیاسی انقلاب مشهد درباره مراکز مهم اجتماع مبارزان آن روزگار سؤال کنید، از بیت آیت‌ا... سیدعبدآ... شیرازی نام می‌برند، منزلی که این عنوان را به چند دلیل از آن خود کرده است. نخستین دلیل، موقعیت مکانی خاص آن یعنی قرارداشتن در حاشیه خیابان نادری آن زمان (آیت‌ا...شیرازی کنونی) کمی بعد از چهارراه شهداست.این‌امر دسترسی ساده و سریع انقلابیون را به‌دنبال داشته است، زیرا شرکت‌کنندگان در بیشتر راهپیمایی‌ها و تجمعات روزهای سرد پاییز و زمستان ۵۷ مشهد برای رسیدن به حرم مطهر که نقطه پایانی اغلب این حرکت‌ها بوده است، از مقابل آن رد می‌شده‌اند. همراهی ایشان با حرکت مردم دلیل دیگر توجه ویژه مردم به این بیت بوده است. این همراهی به حدی بود که در شب‌های دهه نخست دی‌ماه ۱۳۵۷ که خونین‌ترین روزگار انقلاب در مشهد بوده، خاصه در دو شب دوم و پنجم دی که درگیری‌های مسلحانه مردم با عوامل رژیم پهلوی حتی تا داخل بیت ایشان نیز می‌رسد، فضای بزرگ و داشتن درهای متعدد که شرایط را برای خروج اضطراری افراد از آن هنگام نیاز ایجاد می‌کردو این‌خودش بخشی از ویژگی این‌مکان بوده است.

- بیوت آیت‌ا...قمی

خانه‌دیگری که موردتوجه انقلابیون مشهد در روزهای سخت پاییز وزمستان ۵۷بود،بیت آیت‌ا...سیدحسن طباطبایی قمی است. این بیت که در کوچه ای

بیوت آیت‌ا... قمی

بیوت آیت‌ا... قمی

به‌همین‌نام در حدفاصل میدانگاهی چهارباغ و بازار بزرگ مشهد سقف و ستون خورده است، سابقه‌ای بسپار بیشتر از بیت آیت‌ا... شیرازی در پذیرایی از مخالفان رژیم‌پهلوی داشته‌است.این‌خانه‌در ابتدای دهه سوم قرن چهارده هجری خورشیدی و هنگام بازگشت ایشان از تبعید به عراق (آقای قمی پس از واقعه قیام‌گوهرشاد در سال ۱۳۱۴ تبعید می‌شوند)، توسط برخی دوستداران ایشان برای سکونت ایشان و خانواده خریداری می‌شود. ناگفته نماند که بیت آقای قمی در روزگار مبارزه‌بیش از دیگرمراکز وابسته به علما، محل تجمع زنان مبارز و انقلابی بوده است و به‌دلیل نزدیکی این‌مکان به‌عصمتیه (یکی از مراکز اصلی تعلیم پانوان مذهبی در مشهد قبل از انقلاب، این مکان یکی از مراکز مهم توجه بانوان بوده است.

- بیوت آیت‌ا...مرعشی

منزل مسکونی و دفتر آیت‌ا... سید کاظم اخوان‌مرعشی نیز موردتوجه مردم و مبارزان در جریان فعالیت‌های انقلابی سال ۵۷مشهد بود. سید کاظم اخوان‌مرعشی که همراه برادر اهل سیدمهدی تحصیل کرده نجف بود و در بین اهل علم‌به‌مراجع دوقلومشهور بودند،پس از سکونت در مشهد تصمیم می‌گیرند خانه خودشان را به پایگاه مخالفان با رژیم‌های استبدادی تبدیل کنند. او که خود زخم‌خورده ماجرای اخراج ایرانی‌های ساکن عراق در سال ۱۳۵۰ به‌وسیله رژیم بعث بوده است، در گام نخست تلاش می‌کند تا مخالفان این رژیم در مشهد را سامان دهد و پس از آن با همراه‌شدن با دیگرعلمای منتقد

بیوت مراجع و علمای مشهد

که پایگاه بزرگ پشتیبانی مردم علیه پهلوی دوم بود

موقعیت:بیت علمای مشهد

بیوت آیت‌ا... مرعشی

رژیم‌پهلوی در مشهد به مبارزه علیه این حکومت بپردازد. اخوان‌مرعشی البته به‌شدت عمل‌گرا بوده و سعی می‌کرده است خود در تمام صحنه‌های مهم انقلاب حاضر شود، تاجایی‌که حتی در یکی از راهپیمایی‌های بزرگ مردم مشهد از تانک مأموران نظامی رژیم بالا می‌رود و به‌همین دلیل نیز در بین مبارزان به‌«آیت‌ا...صدتانک،مشهور می‌شود. همین ویژگی سیدکاظم مرعشی نیز در ادامه سبب می‌شود تا طیفی از مبارزان انقلابی مشهد که اقدامات مسلحانه علیه وابستگان به رژیم‌پهلوی را در دستورکار خود داشتند، بیت وی را به‌عنوان مرکز هماهنگی و همکاری خود در بین بیوت دیگر علما انتخاب کنند. بدین‌گونه بیت اخوان مرعشی که در یکی از فرعی‌های خیابان خاکی آن زمان و آخوند خراسانی کنونی قرار دارد، به یکی از پایگاه‌های انقلابیون در جریان مبارزات مردمی سال۵۷تبدیل می‌شود.

- بیوت آیت‌ا...نوقانی

خانه‌آیت‌ا... محمدمهدی نوقانی‌را بایددیگریبت روحانیتی دانست که در دوران مبارزات انقلابی مردم مشهددر سال ۵۷محل رجوع مبارزان بود. این خانه در کوچه طاهر آن زمان (برادران شهید علاقه‌بند حسینی کنونی) قرار داشته و شرایط مکانی‌اش به‌گونه‌ای بوده‌است‌که در صورت لزوم مبارزان مستقر در آن از سه‌محور خیابان نادری، بازارچه سراب و کوچه مستشاری و سپس کوچه باغ عنبر امکان گریز داشته‌اند. بیت آیت‌ا...نوقانی در جریان مبارزات انقلابی محل رجوع یک گروه

بیوت آیت‌ا... نوقانی

بیوت آیت‌ا... زنجانی

بوده است، درواقع روحانیون مبارز طرازاول مشهد، آیات عظام ابوالحسن شیرازی، عزالدین زنجانی، نوقانی، خامنه‌ای، مرعشی، مروارید، طبسی، فلسفی و نمایندگان آیات قمی و شیرازی (با توجه به شرایط خاص این‌مکان که تقریباً در محوریت بیوت سه‌گانه ذکر شده پیش‌ازاین قرار داشته) اجتماع می‌کرده و به هماهنگی برنامه‌های روحانیت برای ادامه مبارزه می‌پرداخته‌اند. به عبارت دیگر بیت آقای نوقانی، محفلی برای هماهنگی علمای مشهد در روزگار مبارزه علیه رژیم پهلوی بوده است.

- بیوت آیت‌ا...زنجانی

منزل عالمی دیگری که در پاییز و زمستان ۵۷ محل رجوع بسیاری از مبارزان و انقلابیون مشهد بوده، بیت آیت‌ا... سیدعزالدین زنجانی در خیابان دانشگاه مشهد است. ازآنجا که سیدعزالدین زنجانی نزدیک‌ترین روحانی ساکن مشهد در رابطه با محافل دانشگاهی محسوب می‌شده، درواقع این بیت محلی برای اجتماع دانشجویان، استادان دانشگاه، پزشکان،مهندسان ودریک کلامطیف مبارز دانشگاهی مشهد بوده است و آنان با حضور در این مکان هماهنگی‌های لازم را برای نحوه حضورشان در فعالیت‌های انقلابی شهر انجام می‌داده‌اند. این تصمیم‌ها بیشتر از طریق آیات عظام زنجانی و خامنه‌ای که مورداعتماد این جمع بوده‌اند، به اطلاع دیگرروحانیون و مبارزان می‌رسیده وبدین گونه همه فعالیت‌های مبارزاتی در شهر هماهنگ می‌شده است.

ادامه دارد

طرح اندیشه‌های بزرگ در مسجدی کوچک

تگاهی به نقش مسجد امام حسن مجتبی(ع) در برنامه‌ریزی مبارزات انقلاب

زهرا بیات

«امام‌جماعت مسجدی بوم‌به نام مسجد امام حسن مجتبی^(ع)، نزدیک منزلمان بود و در خیابانی نسبتاً خلوت و تا حدودی هم دورافتاده واقع شده بود. آنجا نماز را شروع کردم. این مسجد بود که برای اول بار از من دعوت کردند برای امامت جماعت نمازگزار. این مسجد به این شکل بود: یک اتاقک کوچک و مستمینش هم دوسه‌صف پنج‌شش‌نفره از پیرمردها و آدم‌های متوسط‌حول‌وحوش مسجد بودند. حاجی خیری که مسجد را ساخته بود، خودش همسایه مسجد بود. او هم بود. خلاصه اینکه نمازگزاران آنجا حدود هجده تا بیست نفر بودند. دوسه شب بعد از اینکه آنجا رفتم، با شدم و رو کردم به مردم، گفتیم با این چند شبی که ما دور هم جمع شده‌ایم، یک حقی شما بر گردن من پیدا کرده‌اید، یک حقی هم من بر گردن شما پیدا کرده‌ام. حق شما بر گردن من این است که من قدری برایتان حرف بزنم و حدیثی با مطلبی برایتان بخوانم که شما گوش کنید. حق من هم بر گردن شما این است که شما حرف‌ها را گوش کنید و یاد بگیرید. من به حق و ادا کنید؟ خیلی خوششان آمد و گفتند: بله. این‌طور شد که در مدت خیلی کمی این مسجدکوچک پر شد از نمازگزار و مستمع، به‌طوری‌که جا کم می‌آمد. چندی بعد برای جبران کمبود مکان، همان حاجی همسایه مسجد دوباره همت کرد و به پشت مسجد یک مقدار زمین و فضا اضافه کرد و مسجد بزرگ‌تر شد. شاید در مدت دوسه‌ماه، آوازه این مسجد در مشهد پیچید، به‌ویژه در میان جوان‌ها خیلی طرف‌دار پیدا کرد.

این داستان بزرگ‌شدن مسجد نیمه کاره‌ای است در انتهای بازار سرشور مشهد به روایت رهبر معظم انقلاب، مسجدی کوچک که با جلسات تفسیر قرآنش در دهه ۵۰ به یکی از اصلی‌ترین پایگاه‌های انقلابی شهر مشهد تبدیل می‌شود.

مرتضی سادات فاطمی، یکی از فعالان انقلابی مشهد که بیشتر فعالیت‌هایش مربوط می‌شود به مسجد امام حسن مجتبی^(ع) و سال‌هایی‌که به‌عنوان قاری قرآن کریم در جلسات سخنرانی و مباحث آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای شرکت داشته است، درباره اثرگذاری این جلسات می‌گوید: «عنوان جلسات مسجد "تفسیر قرآن" بود و رژیم نمی‌توانست به این راحتی‌ها تعطیلش کند، البته خود آقا را خیلی محدود کردند. کار به جایی رسید که ایشان را ممنوع‌المنبر کردند. از امامت نماز جماعت هم ایشان را منع کردند. تبعید هم شدند. زندانی‌شان کردند و شکنجه، اما میدان خالی نشد. دانشجویها خیلی قوی آمده بودند پای کار. بحث‌ها هم خیلی جدی بود، خیلی عالی، علمی و دقیق. حرکت آقا در مسجد امام حسن^(ع) مقدمه‌ای شد که دانشجویها بروند دنبال تفسیر قرآن، نهج‌البلاغه، صحیفه سجاده‌ی و... این‌ها را آقا در قشر جوان و نوجوان مشهد جا انداختند، قلیش این خبرها نبود،

در این مسجد و ذیل سخنرانی‌های آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای «اندیشه اسلامی در قرآن، طرح می‌شود. اما نه آن‌طور که در دیگرمساجد مطرح می‌شود. برنامه مسجد امام حسن مجتبی^(ع) طوری است که نهادهای امنیتی رژیم پهلوی و به‌ویژه سازمان اطلاعات و امنیت (ساواک) آن را دقیق رصد می‌کنند. گزارشگر ساواک معتقد است آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای در این سخنرانی‌ها «به تشریح اصول انقلابی قرآن و به‌طور کنایه در لفافه به تشویق و تحریک مردم، می‌پردازد.

پس از تعطیلی جلسات آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای در مسجدکرامت مشهددر اسفند سال ۱۳۵۲ به‌وسیله ساواک،ایشان جسته‌گریخته در مجالسی به سخنرانی و تبلیغ می‌پردازند. بااین حال ایشان از همان روز نخست بعد از تعطیلی مسجد کرامت، دوباره اقامه نماز جماعت در مسجد امام حسن مجتبی^(ع) را به عهده می‌گیرند و بار دیگر سخنرانی‌های شادابی شنبه و مباحث حساسیت‌برانگیز طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن راه می‌افتد.

تلقی ساواک از مباحث مطرح‌شده در جلسات سخنرانی رهبر معظم انقلاب به‌روشنی در یک گزارش آمده است. گزارشگر ساواک معتقد است که آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای در این سخنرانی‌ها «به تشریح اصول انقلابی قرآن و به‌طور کنایه در لفافه به تشویق و تحریک مردم به پایداری [در برابر] اختلافات طبقاتی، می‌پردازد. به اعتقاد او، «در پس این نشست‌ها سازمان‌دهی دیگری وجود دارد که این جوانان را به‌گلوله‌های آتشین تبدیل می‌کند. هرکس قدری دقت و توجه به وضع مجلس مزبور... و نحوه اعمال و گفتار بیشتر حضار می‌کرد، درمی‌یافت که جوان‌ها... [که] بیش از صد نفر بوده و هر دانشجو و کارگر و کارمند جزء و دهاتی‌هایی که در یکی دو سال اخیر به مشهد کوچ کرده، بوده‌اند، به‌طوری‌که... می‌گویند این گروه به‌طور مدام آموزش می‌بیند و تبلیغات آن چنان مؤثر است که جوانان را به‌صورت گلوله آتش درآورده و از هیچ چیز ترس ندارند. مبلغین گروه به‌عنوانین مختلف ثابت می‌کنند که درحال حاضر دستگاه دولتی از حکومت یزید پلیدتر و بدتر است و گفته می‌شود که شماها مانند امام حسن^(ع) و علی اکبر حسین^(ع) هستید، دستگیری و احیاناً مرگ برایتان افتخار است و تمام اعضای وابسته، با ایمان راسخ این ادعا را قبول دارند». این‌گونه است که مسجدکوچک بازار سرشور به یکی از پایگاه‌های مبارزاتی مردم انقلابی مشهد تبدیل می‌شود. نکته جالب آنجاست که متن کامل سخنرانی‌های آن روزهای رهبر معظم انقلاب در مسجد امام حسن^(ع) در سال ۱۳۹۲ در قالب کتابی با همان نام «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، منتشر می‌شود.

در روزهای دهه فجر امسال قصدداریم از ۱۲ تا ۲۲ بهمن ۱۴۰۱خورشیدی روایت رویدادهای انقلاب مشهد را در سه فصل(خیزش، قیام و پیروزی) از سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۵۷ در ۷ قسمت روایت کنیم. با ما همراه باشید.

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

- تحریم فرزان‌دوم و بهار خونین مشهد

در ادامه رژیم دربارۀ لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی عقب‌نشست و لغو رسمی آن را اعلام کرد، اما در ۲۱ دی‌ماه، نشان داد که ماجرا تمام نشده است. انقلاب سفید، اصلاحات ارضی و نام‌های متنوعی که آن‌روزها از طریق روزنامه‌ها و رسانه‌های فعال به گوش مردم می‌رسید، یک برنامه جدید و تهدید دوباره بود. امام خمینی^(ع) باز هم در برابر این نقشه ایستاد. او بهتر از هر کسی می‌دانست که این اصلاحات آمریکایی، دمار از روزگار کشاورزی ایران درخواهد آورد و آنچه با عنوان برانداختن

نظام ارباب و رعیتی تبلیغ می‌شود، فقط بازی با کلمات است. گسترش اعتراضات با تحریم رفتار دوم ششم بهمن کامل شد، در مشهد نیز، علما و در رأس آن‌ها، آیت‌ا... میلانی، رفتار دوم را تحریم کردندو

پس از برگزاری آن، نتیجه‌اش را نامشروع خواند، سپس نیز ایشان نوروز سال ۱۳۴۲ را تحریم کرد تا شهر، آبستن حوادث تازه‌ای باشد، در تقویم رسمی انقلاب، معمولاً واقعه هجوم مأموران شاه به مدرسه فیضیه قم در دوم فروردین ۱۳۴۲ را آغاز اوج‌گیری نهضت می‌دانند، آن‌ها به مجلس عزای امام جعفر صادق^(ع) که توسط آیت‌ا... گلپایگانی برگزار شده بود، حمله کردند و یک فاجعه تمام عیار رقم زدند. اما در مشهد هم، وضع عادی نبود. مجلس عزاداری شهادت امام صادق^(ع) در منزل آیت‌ا... سیدحسن قمی، با هجوم مأموران رژیم در دوم فروردین، بر هم زده شد و تعدادی از عزاداران مضروب و دستگیر شدند، گویی یک برنامه هماهنگ، برای سرکوب روحانیون و جریان مذهبی مخالف اقدامات شاه، در بازارها تعطیل شد و مردم، طاق نصرت‌هایی را که به مناسبت سفر شاه به مشهد، در برخی نقاط برپا بود، آتش زدند. این تحركات، مشهد را ملتهب کرد و کار به سرکوب مردم با استفاده از نیروهای شهربانی رسید. به نظر می‌آمد که بازداشت‌های گسترده، از صداها را در حلقوم‌ها خفه کرده‌باشد، اما چنین نشد، ۱۳ روز بعد، در ۱۹ فروردین، نامه امام خمینی^(ع) خطاب به علمای تهران، در قالب اعلامیه و به تعداد زیاد، در مشهد پخش شد و یک هفته بعد، آیت‌ا... العظمی میلانی در نامه‌ای مفصل به مراجع قم، اقدامات و سیاست‌های ضددینی و ضدملی رژیم

روایت‌هایی درباره روند رویدادهای انقلابی در مشهد (قسمت اول فصل اول)

زمزمه‌های بیداری (سال‌های ۴۱ و ۴۲)

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات

زهرا بیات